

บทที่ 1

บทนำ

1.1 บทนำต้นเรื่อง

ปัจจุบันในการดำเนินธุรกิจเกือบทุกประเภทเริ่มให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในการทำงานมากขึ้นด้วยเหตุผลจากกลไกที่สำคัญ เช่น กฎหมายทางราชการ ลูกจ้าง พนักงานในสถานประกอบการ และสิทธิมนุษยชน เป็นต้น ฉะนั้นสถานประกอบการจำเป็นต้องมีการปรับตัวสำหรับความปลอดภัยในการทำงาน และนำเอาระบบการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงานมาใช้ โดยมีเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้งานด้านความปลอดภัยในการทำงานประสบความสำเร็จคือ “การจัดการความรู้” โดยการจัดการความรู้สามารถช่วยให้ผู้บริหารสถานประกอบการและพนักงานของสถานประกอบการมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการเก็บความรู้ การรวบรวมความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานไปในทิศทางเดียวกันด้วยความถูกต้องเพื่อประโยชน์ในความปลอดภัยทั้งด้านร่างกาย และจิตใจของพนักงานเอง ตลอดจนทรัพย์สินของสถานประกอบการด้วย

ความปลอดภัยในการทำงาน นับได้ว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของพนักงานทั้งด้านร่างกายและจิตใจ องค์กรที่มีการจัดการด้านสวัสดิการและความปลอดภัยในการทำงานที่เหมาะสมให้แก่พนักงาน มีแนวโน้มที่พนักงานในองค์กรจะมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานสูงกว่าองค์กรที่มีได้ให้ความสนใจในด้านสวัสดิการและความปลอดภัยของสมาชิก ทั้งนี้ อาจจะเป็นผลจากพนักงานมีความมั่นคงและปลอดภัย ไม่ต้องคอยระแวงว่าอาจมีอุบัติเหตุร้ายแรงเกิดขึ้นกับตนเอง ทำให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และยังพบว่าต้นทุนที่เกิดจากอุบัติเหตุ นั้นเป็นต้นทุนที่สูงมากทั้งทางตรง และทางอ้อม ถ้าองค์กรสามารถลดต้นทุนที่ไม่จำเป็นในส่วนนี้ลงได้ จะทำให้เกิดผลประโยชน์อย่างมหาศาลต่อทั้งองค์กรและบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้อง

ในการเกิดอุบัติเหตุหรือความไม่ปลอดภัยในการทำงาน สามารถสรุปผลเสียอันเกิดจากการหยุดงานของพนักงาน และการหยุดทำงานของเครื่องจักรในลักษณะ P-Q-C-D-S-M ดังนี้

P – Productivity (การเพิ่มผลผลิต): สูญเสียด้านวัสดุ กำลังคนและเป็นสาเหตุของการสูญเสียพลังงาน

Q – Quality (คุณภาพ): มีโอกาสผลิตของเสียสูงและเป็นเหตุให้สูญเสียความน่าเชื่อถือ

C – Cost (ต้นทุน): ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เมื่อมีปริมาณของเสียสูงทำให้วัตถุดิบ ค่าแรง และ พลังงานสูงตามขึ้นไปด้วย

D – Delivery (การส่งมอบ): เนื่องจากผลิตไม่ทันตามกำหนดทำให้การส่งมอบแก่ลูกค้าล่าช้า

S – Safety (ความปลอดภัย): ความไม่ปลอดภัยในการทำงานซึ่งนำมาสู่การสูญเสีย เช่น การสูญเสียอวัยวะบางส่วน ทูพพลภาพ เสียชีวิต หรือเป็นเหตุให้ต้องหยุดงาน เป็นต้น

M – Morale (ขวัญกำลังใจ): การเกิดการสูญเสียจะบั่นทอนทั้งสุขภาพกาย สุขภาพจิตของตัวพนักงานและผู้ประกอบการรวมถึงชื่อเสียงของสถานประกอบการด้วย

จากสรุปผลเสียในลักษณะ **P – Q – C – D – S – M** ถือว่าเป็นปัญหาระดับประเทศ เพราะปัญหาเหล่านี้สามารถบ่งบอกถึงการพัฒนาและศักยภาพของประเทศเมื่อเทียบกับนานาประเทศ นับได้ว่าปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อประเทศชาติในแง่ของเศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศด้วย

จากสถิติของกองทุนเงินทดแทน สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน พบว่าผู้ประสบภัยอันตรายและเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานในช่วง พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2547 มีอัตราการสูงขึ้นทุกปีโดยเรียงตามประเภทความร้ายแรง คือ หยุดงานไม่เกิน 3 วัน หยุดงานเกิน 3 วัน สูญเสียอวัยวะบางส่วน ทูพพลภาพ และสูญเสียชีวิต (แสดงตามตารางที่ 1.1)

และข้อมูลการจ่ายเงินทดแทนของกองทุนเงินทดแทน สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงานเนื่องจากการเจ็บป่วยจากการทำงาน พ.ศ. 2542 – 2547 (แสดงตามตารางที่ 1.2) จากตารางที่ 1.2 ทำให้ทราบว่าในแต่ละปีรัฐบาลและนายจ้างจะต้องจ่ายเงินทดแทนให้แก่ผู้ประสบภัยอันตรายและเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานเป็นเงินมหาศาล เพราะฉะนั้นรัฐบาลต้องหาวิธีการที่จะนำเงินที่ต้องจ่ายแก่ผู้ประสบอันตรายและเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน เปลี่ยนเป็นการจ่ายเงินเพื่อป้องกันปัญหาความไม่ปลอดภัยในการทำงาน เช่น การอบรม การสัมมนา การดูงาน การสร้างและปลูกจิตสำนึกในการทำงาน และการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน เป็นต้น

ตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนผู้ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจากการทำงาน พ.ศ. 2544 – 2547

ประเภท ความร้ายแรง	พ.ศ. 2544		พ.ศ. 2545		พ.ศ. 2546		พ.ศ. 2547	
	จำนวน (คน)	%	จำนวน (คน)	%	จำนวน (คน)	%	จำนวน (คน)	%
1.หยุดงานไม่เกิน 3 วัน	137,407	72.46	137,879	72.20	153,684	72.95	157,982	73.30
2.หยุดงานเกิน 3 วัน	48,077	25.35	49,012	25.66	52,364	24.86	52,893	24.54
3.สูญเสียอวัยวะบางส่วน	3,510	1.85	3,424	1.79	3,821	1.81	3,775	1.75
4. ทูพพลภาพ	20	0.01	14	0.01	17	0.01	23	0.01
5. สูญเสียชีวิต	607	0.32	650	0.34	787	0.37	861	0.01
รวม	189,621	100.00	190,979	100.00	210,673	100.00	215,534	100.00

ที่มา: สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน

ตารางที่ 1.2 แสดงจำนวนผู้ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจากการทำงานกับจำนวนเงินในการจ่ายเงินทดแทน พ.ศ. 2542 – 2547

พ.ศ.	จำนวน (คน)	จำนวนเงิน (ล้านบาท)	%
2542	171,997	1,404.00	17.28
2543	179,556	1,256.81	15.46
2544	189,621	1,276.60	15.71
2545	190,979	1,220.14	15.01
2546	210,673	1,480.36	18.21
2547	215,534	1,490.19	18.33
รวม	1,158,360	8,128.50	100.00

ที่มา: สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน

การจัดการความรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงาน นับได้ว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาจากต้นเหตุของสาเหตุได้ การจัดการความรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเป็นการดำเนินการ เพื่อให้งานด้านความปลอดภัยในการทำงานมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น โดยมีการสร้างและใช้ความรู้เพิ่มขึ้น หรือเป็นความรู้ที่ยกระดับขึ้นเป็นการดำเนินการกับความรู้ส่วนที่เกี่ยวข้องกับงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในทีมงาน มีการนำความรู้มาใช้ประโยชน์ และเป็นกระบวนการที่มีวิวัฒนาการและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการจัดการความรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผลงานและพัฒนาคน และดึงศักยภาพของคนและทีมงานออกมาใช้เพื่อความปลอดภัยขององค์กรในสถานการณ์ปัจจุบันที่พลิกผัน

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกจังหวัดสงขลาเป็นแหล่งค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย 16 อำเภอ มีพื้นที่ทั้งหมด 7,765.323 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,853,249 ไร่ มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 27 ของประเทศ และเป็นอันดับที่ 3 ของภาคใต้ รองจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช ประชากร ณ. เดือนธันวาคม 2547 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 1,308,906 คน แบ่งเป็นผู้ชาย 641,509 คน คิดเป็น 49.01 % และผู้หญิงจำนวน 667,397 คน คิดเป็น 50.98 %

(ที่มา: www.songkhla.go.th/data/industry.htm. 1/09/2548)

จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่อยู่ทางตอนใต้ของประเทศไทย ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรมนุษย์ มีโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานที่ต่อเนื่องกับการเกษตรที่ผลิตเพื่อการส่งออก ได้แก่ อุตสาหกรรมอาหารทะเลบรรจุกระป๋อง อาหารทะเลและห้องเย็น อุตสาหกรรมยางพารา (โรงงานผลิตถุงมือแพทย์ โรงงานยางแผ่นรมควัน โรงงานยางแท่ง) อุตสาหกรรมไม้ยางพารา (โรงงานเฟอร์นิเจอร์ไม้ยาง โรงงานอัดบ่อน้ำยาไม้ยางพารา โรงงานผลิตไม้อัดประสาน) ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่รองลงมาตั้งอยู่ใน อำเภอเมืองสงขลา อำเภอรัตภูมิ อำเภอจะนะ อำเภอสะเดา ณ. สิ้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2547 มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาต และเปิดประกอบกิจการจำนวน 1,839 โรงงาน มีเงินลงทุนรวมทั้งสิ้น 37,319 ล้านบาท จำนวนการจ้างแรงงาน 75,329 คน

(ที่มา: www.songkhla.go.th/data/industry.htm. 1/09/2548)

จากสภาพของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าความรู้ที่ชัดเจนและความรู้โดยนัยแต่ละเน้นการจัดการความรู้ประเภทความรู้โดยนัยซึ่งจัดเป็นความรู้ที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นทักษะหรือความรู้เฉพาะตัวของแต่ละบุคคลที่มาจากประสบการณ์ ความเชื่อหรือความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน เช่น การถ่ายทอดความรู้ ความคิด ผ่านการสังเกต การสนทนา การฝึกอบรม เป็นต้น ความรู้ประเภทนี้เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้งานประสบความสำเร็จเนื่องจากความรู้ประเภทนี้เกิดจากประสบการณ์ และเป็นความรู้ที่จะทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันได้ ถึงแม้ว่าการแข่งขันจะเกี่ยวข้องโดยตรง

กับความเร็วของการวิจัยและพัฒนา การลดต้นทุนการผลิต และการเพิ่มผลผลิต แต่จำนวนของพนักงานซึ่งมีทักษะความชำนาญและประสบการณ์ก็มีความจำเป็นต่อความเร็วในการผลิตสินค้า เนื่องจากการเกษียณของพนักงานทำให้บริษัทต้องสูญเสียทักษะความชำนาญที่มีติดตัวพนักงานไปด้วย จึงควรมีการถ่ายทอดทักษะ ความชำนาญไปสู่พนักงานรุ่นใหม่ ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นมาไม่เพียงแค่มีคุณค่า แต่ยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการขับเคลื่อนความคิดของคนในองค์กร คิดค้นสิ่งใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาใหม่ พัฒนาต่อยอดความรู้เดิม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเติมเต็มความสมบูรณ์ให้มากยิ่งขึ้นเท่าที่จะทำได้ และตอบสนองความต้องการของตลาดได้มากยิ่งขึ้น เมื่อความรู้ถูกนำไปใช้ ในขณะปฏิบัติการ สถานการณ์อาจจะเปลี่ยน หรือความต้องการเปลี่ยน เกิดการเรียนรู้ปัญหาใหม่ หรือการเรียนรู้ข้อมูลใหม่ ทำให้เกิดการคิดค้นใหม่เป็นวัฏจักรหมุนเวียนต่อไป และเลือกจังหวัดสงขลา สำหรับศึกษาครั้งนี้ว่า หรืออาจจะเป็นโครงการนำร่องการจัดการความรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมใน 14 จังหวัดภาคใต้ ประกอบกับได้ความร่วมมือจากศูนย์ความปลอดภัยในการทำงาน พื้นที่ 12 จังหวัดสงขลา (รับผิดชอบพื้นที่ 14 จังหวัดในภาคใต้) สถาบันความปลอดภัยในการทำงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน

1.2 การสำรวจเอกสาร

1.2.1 การสำรวจเอกสารด้านการจัดการความรู้

ในการสำรวจเอกสารด้านการจัดการความรู้เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของงานวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย ทั้งในและต่างประเทศ

Gregoris, M. et al., (2003) ได้ทำการวิจัย เรื่อง “KNOWLEDGE NETWORKING; A HOLISTIC SOLUTION FOR LEVERAGING CORPORATE KNOWLEDGE” จากรายงานผลการวิจัย พบว่าการเข้าสู่การจัดการความรู้มีหลักการที่สำคัญอยู่ 2 หลักการด้วยกัน คือ หลักการที่ 1) จะเป็นการบรรยายเกี่ยวกับการจัดการความรู้ซึ่งเป็นกระบวนการสื่อสารกับสังคม หลักการที่ 2) เน้นที่ผลผลิตคือเน้นที่การสร้างสรรค์ วิธีการเก็บ การหมุนเวียนมาใช้ โดยใช้คอมพิวเตอร์มาเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงข้อมูลทั้งหมด ซึ่งความแตกต่างของข้อมูลทั้งหมดนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความคิดแต่ขึ้นอยู่กับเครื่องมือที่ใช้ในการสนับสนุน งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหลอมรวมวัฒนธรรมของกระบวนการด้านผลิตภัณฑ์ที่ได้พัฒนาด้านการออกแบบทรัพยากรอย่างชาญฉลาดโดย Know – Net Solution ซึ่งเป็นส่วนสำคัญตามขอบเขตที่ทดสอบ ความร่วมมือ การส่งต่อ วิธีประเมินความรู้ และใช้โปรแกรมเป็นเครื่องมือ

Porter, M. & Robert, S. (2003) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “A RESOURCE – BASED VIEW OF ORGANIZATIONAL KNOWLEDGE MANAGEMENT SYSTEMS” จากผลการวิจัยพบว่าการจัดการความรู้เป็นวิธีการจัดการอันชาญฉลาด เป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญและเป็นทรัพย์สินที่เหมาะสมสำหรับนำไปกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร โดยเรียกวิธีการดังกล่าวว่า “ระบบการจัดการความรู้ขององค์กร” (Organizational Knowledge Management Systems: OKMS.) ซึ่งระบบนี้ใช้ศึกษาได้จะต้องขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่มีอยู่ โดยทรัพยากรที่มีอยู่มี 2 อย่าง คือเทคโนโลยีและเทคโนโลยีทางสังคม การวิเคราะห์ระบบการจัดการความรู้ขององค์กรจากธรรมชาติของตัวเองและผลที่ได้จากการเปรียบเทียบข้อร้องเรียน ผลที่ได้รับ คือ การเก็บประโยชน์จากระบบการจัดการความรู้ขององค์กรไว้ใช้ในระยะยาว ส่วนข้อเสนอแนะควรจะปรับให้เทคโนโลยีทางสังคมขยายออกไปโดยการพัฒนาการให้ความรู้ และให้ระบบสาธิตปฏิบัติ เพื่อให้เป็นวัฒนธรรมขององค์กรและให้ประชาชนมาจากระบบการจัดการความรู้ขององค์กร เพราะสิ่งเหล่านั้นเป็นองค์ความรู้ในกระบวนการของระบบการจัดการความรู้ขององค์กร

Ganesh, B. et al., (2005) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “AN EXPLORATORY STUDY OF GROUPWARE USE IN THE KNOWLEDGE MANAGEMENT PROCESS” โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อมุ่งหาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้กลุ่มเครื่องมือ (Groupware) ของกระบวนการจัดการความรู้ ระเบียบวิธีวิจัยมีอยู่ 3 ประเด็น คือ 1) เป็นกิจกรรมการเปรียบเทียบของกระบวนการจัดการความรู้ ความคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ความรู้ การรักษาความรู้ การแจกแจงความรู้ การตรวจสอบและทบทวนความรู้ 2) ทำการสำรวจข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จำนวน 1,000 ราย ผ่านทางโทรศัพท์ภายใต้การทบทวนวรรณกรรม 3) คาดหวังจะพบชนิดและคุณลักษณะของกลุ่มเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการจัดการความรู้ สำหรับผลที่ได้จากการสำรวจแสดงให้เห็นกลุ่มเครื่องมือที่เปลี่ยนหรือสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีอีเมลเป็นเครื่องมือเพียงตัวเดียวที่สามารถแจกแจงความรู้อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนข้อเสนอแนะในการสำรวจครั้งนี้ได้เน้นให้เห็นถึงแนวโน้มที่น่าสนใจในกระบวนการจัดการความรู้ และได้เสนอแนะแนวทางหลายอย่างเพื่อการวิจัยในอนาคตต่อไป

กิงสตาร์ วงศ์วัง และ สิริพร ตั้งมัน (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การจัดเก็บความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) ในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์” จัดทำขึ้นโดยใช้การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นกระบวนการที่ใช้ในการสร้าง รวบรวม เก็บ รักษา เผยแพร่ และยกระดับความรู้ มีผลทำให้มหาวิทยาลัยบรรลุนิติสัมพันธ์ และพันธกิจหลักที่ได้กำหนดไว้ว่าเป็นระบบซึ่งในปัจจุบันองค์กรต่างๆ หันมาสนใจกับการจัดการด้านความรู้มากขึ้นเพราะมองเห็นว่า “ความรู้” เป็นทรัพย์สินทางปัญญาอันมีค่าที่ไม่มีวันหมดไปหากเราเรียนรู้ที่จะค้นหาและแลกเปลี่ยนกัน (Learn & Share) วัตถุประสงค์ในการจัดทำขึ้นเพื่อการพัฒนาฐานความรู้ของมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานและ

เพื่อเป็นการเพิ่มพูนทุนความรู้หรือทุนปัญญาของมหาวิทยาลัย ซึ่งทำให้องค์กรมีศักยภาพในการแข่งขันกับองค์กรอื่นหรือการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ดี นอกจากนี้ยังสามารถส่งเสริมพัฒนาให้มี “บุคคลใฝ่รู้” ภายในมหาวิทยาลัยมากขึ้นทำให้มหาวิทยาลัยมีวัฒนธรรมการเรียนรู้และก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) วิธีการดำเนินการเริ่มต้นจากการศึกษาการจัดการความรู้เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้จากนั้นทำความเข้าใจถึงภารกิจของมหาวิทยาลัย ซึ่งมี 4 ภารกิจหลัก คือ ทำหน้าที่ผลิตบัณฑิต บริหารวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการวิจัย ซึ่งโครงการนี้จะเป็นการออกแบบหัวข้อในการสัมภาษณ์โดยเลือกจากผลงานที่สามารถเป็นตัวอย่างได้ (Best Practice) เช่น จากประสบการณ์ของอาจารย์ดีเด่นหรืองานวิจัยที่ดีโดยการเก็บข้อมูล 5 ปี ย้อนหลัง และเก็บรวบรวมความรู้ที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาจัดแยกแยะเป็นหมวดหมู่ และทำการจัดเก็บความรู้ไว้ในชุมชนความรู้หรือคลังความรู้ (Knowledge Assets) โดยความรู้ที่จัดเก็บนั้นประกอบไปด้วยด้านการเรียนการสอน ด้านงานวิจัยและการจัดเก็บความรู้ในชุมชนนักปฏิบัติของคณะแพทยศาสตร์ ซึ่งมีจำนวน 6 ชุมชน เพื่อทำการถ่ายทอดและการแลกเปลี่ยนความรู้แก่บุคคลทั่วทั้งมหาวิทยาลัย โดยผ่านทางชุมชนออนไลน์

จิระเดช ตระกูลไพบุลย์กิจ และ โสธร เดชนครินทร์ (2549) ได้ทำการศึกษาโครงการเรื่อง “การออกแบบโปรแกรมการรวบรวมความรู้โดยนำจากบุคคลผู้มีประสบการณ์ และคำถามยอดฮิต” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดเก็บ และแลกเปลี่ยนความรู้โดยนัย ซึ่งเป็นความรู้ที่มาจากประสบการณ์ส่วนบุคคล และได้มาจากการเก็บรวบรวมความรู้จากคำถามที่พบบ่อยโดย โปรแกรมนี้ถูกพัฒนาบนเว็บไซต์ที่ใช้ฐานข้อมูล MySQL และการใช้ภาษา PHP ในการเขียนโปรแกรม โปรแกรมนี้ประกอบด้วยสองส่วนหลักด้วยกัน คือ PE (ประสบการณ์ส่วนบุคคล) และ FAQ (คำถามยอดฮิต) ฟังก์ชันในการใช้งานของโปรแกรมนี้ คือ การเข้าและค้นหาความรู้ที่สอดคล้องกับคำสืบค้น รายชื่อผู้บันทึก และวันที่จัดเก็บความรู้ นอกจากนี้โปรแกรมยังจัดให้มีฟังก์ชันการทำงานในส่วนของการอนุญาตให้เข้าใช้งานของผู้ใช้ ซึ่งผู้ดูแลระบบมีหน้าที่ในการให้สิทธิการใช้งานของผู้ใช้แต่ละคนในส่วนของ PE (ประสบการณ์ส่วนบุคคล) ผู้มีประสบการณ์จะจัดเก็บความรู้ของตนมายังโปรแกรม จากนั้นความรู้จะถูกทวนสอบโดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการก่อนที่จะถูกตีพิมพ์ สำหรับส่วนของ FAQ (คำถามยอดฮิต) ผู้ดูแลระบบเท่านั้นที่สามารถป้อนความรู้ได้อย่างไรก็ตามผู้ใช้สามารถจะส่งคำถามไปยังโปรแกรมได้โดยคำถามเหล่านี้จะถูกตอบโดยผู้ดูแลระบบก่อนจะทำการตีพิมพ์ วิธีการดำเนินโครงการ 1) ค้นคว้าเพื่อศึกษาความจำเป็นจากการจัดการความรู้ในองค์กร และการประกอบธุรกิจ 2) ค้นคว้าเพื่อศึกษาวิธีการจัดเก็บและแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบต่างๆ 3) ทำการเปรียบเทียบการจัดเก็บและแลกเปลี่ยนความรู้ 4) ทำการศึกษาตัวโปรแกรม PHP และเครื่องมือต่างๆที่เกี่ยวข้องในการสร้างโปรแกรม 5) ทำการออกแบบโปรแกรมที่ใช้ในการเก็บและแลกเปลี่ยนความรู้ 6) ติดตามผล

และเสนอแนวทางเพื่อใช้ในการปรับปรุงโปรแกรม ซึ่งประโยชน์ของโปรแกรมนี้อาจจะปรับปรุงกิจกรรมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กร

ไพโรจน์ ไววนิชกิจ (2548) ได้รายงานเรื่องการจัดการความรู้กับบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทั้งในเชิงธุรกิจ และการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ได้เสนอมุมมองและวิธีการนำไปปฏิบัติและประยุกต์ใช้งาน ปัจจุบันพัฒนาการทางเทคโนโลยีสื่อสารข้อมูลและข่าวสาร หรือ Information and Communication Technology มีความก้าวหน้าจากเมื่อหลายปีก่อนเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเครือข่ายสื่อสารสารพัฒนารูปแบบ ซึ่งล้วนรองรับการสื่อสารข้อมูลดิจิทัลด้วยอัตราเร็วสูง การเติบโตของตลาดบริโภครายสำหรับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กระทั่งการเข้าถึงผู้ใช้งานสื่อสารอย่างปราศจากข้อจำกัด ทั้งการสื่อสารแบบมีสาย (Wire-line Communication) และแบบไร้สาย (Wireless Communication) รัฐบาลของประเทศต่างๆ ทั่วโลกกำลังตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเครือข่ายสื่อสารข้อมูลภายในประเทศ สำหรับประเทศที่มีโครงสร้างที่ได้อยู่แล้วก็เร่งกระตุ้นหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน รวมถึงประชาชน โดยทั่วไปให้เล็งเห็นความสำคัญของการสื่อสารข้อมูลผ่านเครือข่ายเหล่านั้น ถือเป็นยุคทองของเทคโนโลยีสื่อสารทุกรูปแบบที่แผ่กระจายการยอมรับไปทั่วโลกในขณะเดียวกัน ในส่วนของภาคธุรกิจ หน่วยงานทางรัฐบาล และองค์กรการศึกษาต่างๆ ก็เริ่มให้ความสนใจกับการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากเครือข่ายสื่อสารอัตราเร็วสูงเหล่านี้ ดังเช่นที่บุคคลผู้สนใจโดยทั่วไปปรับทราบกันคืออยู่แล้วแต่การใช้งานของเครือข่ายสื่อสารข้อมูลต่างๆ เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ล้วนมุ่งประเด็นไปที่การติดต่อสื่อสารเป็นสำคัญ ตัวอย่างเช่น การประยุกต์ใช้ระบบไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) การทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce และ M-Commerce) และการจัดทำซอฟต์แวร์ระบบสำนักงานแบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นสำคัญ นอกเหนือจากนั้นก็เป็นการใช้ประโยชน์เครือข่ายสื่อสารเหล่านี้ในการให้บริการด้านบันเทิงแก่บุคคลทั่วไป ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาและความรู้ ไปจนถึงการใช้เครือข่ายในทางอื่นๆ ที่เป็นประเด็นปพลิเคชันศาสตร์แขนงใหม่ที่เริ่มก่อตัวขึ้นในช่วงเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมา ถือเป็นอีกหนึ่งวิถีทางของการประยุกต์ใช้เครือข่ายสื่อสารข้อมูล โดยร่วมกันกับการออกแบบระบบฐานข้อมูล (Database Management) อันเป็นหัวใจสำคัญอีกประการหนึ่งของโลกยุคไซเบอร์สเปซ ศาสตร์แขนงนี้มีสาระสำคัญในเรื่องของแนวคิด (Concept) และวิธีการจัดการ (Management) ในการบริหารฐานข้อมูลที่เก็บรวบรวมข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลต่างๆ โดยมีการเชื่อมโยงองค์ความรู้เหล่านี้ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่สามารถนำกลับมาอ้างอิงหรือพัฒนาให้เป็นองค์ความรู้ที่มีรายละเอียดมากขึ้น มีความถูกต้อง เชื่อถือได้มากขึ้นเพื่อใช้เป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ถือเป็นพัฒนาการอีกขั้นหนึ่งของสังคมมนุษย์กับเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูล ศาสตร์ดังกล่าวมีชื่อว่า “การจัดการความรู้” (Knowledge Management) เรียกย่อๆ ว่า KM

1.2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ ซึ่งมีอยู่อย่างกว้างขวาง และซับซ้อนมีทั้งที่แตกต่างกันทั้งในมุมมองของธุรกิจและมุมมองของการศึกษา ในที่นี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงความหมายของการจัดการความรู้ ประเภทของความรู้ และกระบวนการความรู้ เป็นต้น

วิจารณ์ พานิช (2546) ผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) ได้กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนและกว้างขวางไม่สามารถให้นิยามด้วยถ้อยคำสั้นๆ ได้ต้องให้นิยามหลายข้อจึงครอบคลุมความหมาย ดังนี้

1. การจัดการความรู้ มีความหมายรวมถึง การรวบรวม การจัดระบบ การจัดเก็บ และการเข้าถึงข้อมูลเพื่อสร้างเป็นความรู้เทคโนโลยีด้านข้อมูล และคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือช่วยเพิ่มพลังในการจัดการความรู้ แต่เทคโนโลยีด้านข้อมูลและคอมพิวเตอร์โดยตัวของมันเองไม่ใช่การจัดการความรู้

2. การจัดการความรู้เกี่ยวข้องกับการแบ่งปันความรู้ ถ้าไม่มีการแบ่งปันความรู้ความพยายามในการจัดการความรู้ก็จะไม่ประสบผลสำเร็จพฤติกรรมภายในองค์กรเกี่ยวกับวัฒนธรรม พฤติกรรม และวิธีปฏิบัติมีผลต่อการแบ่งปันความรู้ ประเด็นด้านวัฒนธรรมและสังคมมีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการความรู้

3. การจัดการความรู้ ต้องการผู้มีความรู้ความสามารถในการตีความ และประยุกต์ใช้ความรู้ในการสร้างนวัตกรรมและเป็นผู้นำทางในองค์กร รวมทั้งต้องการผู้เชี่ยวชาญในสาขาใดสาขาหนึ่งสำหรับช่วยแนะนำวิธีประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ ดังนั้นกิจกรรมเกี่ยวกับคนอื่น ได้แก่ การดึงดูดคนเก่งและดี การพัฒนาคน การติดตามความก้าวหน้าของคน และการดึงดูดคนที่มีความรู้ความสามารถไว้ในองค์กร ถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้

4. การจัดการความรู้ เป็นเรื่องของการเพิ่มประสิทธิผลขององค์กร การจัดการความรู้เกิดขึ้นเพราะมีความเชื่อว่าจะช่วยสร้างควมมีชีวิตชีวา และความสำเร็จให้แก่องค์กรการประเมิน “ต้นทุนทางปัญญา” (Intellectual Capital) และผลสำเร็จของการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้เป็นดัชนีบอกว่าองค์กรมีการจัดการความรู้ได้อย่างได้ผลหรือไม่

พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547) ได้ให้ความหมายว่าการจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการประมวลข้อมูล สารสนเทศ ความคิด การกระทำ ตลอดจนประสบการณ์ของบุคคลเพื่อสร้างเป็นความรู้หรือนวัตกรรม และจัดเก็บในลักษณะของแหล่งข้อมูลที่บุคคลสามารถเข้าถึงได้โดยอาศัยช่องทางต่างๆ ที่องค์กรจัดเตรียมไว้ เพื่อนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งก่อให้เกิดการแบ่งปันและถ่ายโอนความรู้ และในที่สุดความรู้ที่มีอยู่จะแพร่กระจายและไหลเวียนทั่วทั้งองค์กรอย่างสมดุล เป็นไปเพื่อเพิ่มความสามารถในการพัฒนาผลผลิตขององค์กร

Michael Polanyi และ Ikujiro Nonaka (1998. อ้างโดย บุญดี บุญญากิจ และคณะ, 2548) ซึ่งเริ่มจากแนวคิดในการจำแนกความรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ ความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) และความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) ซึ่งได้รับความนิยมนำมาใช้แพร่หลาย ทั้งนี้ทั้ง 2 ท่านได้ให้คำจำกัดความของความรู้ทั้ง 2 ประเภทดังต่อไปนี้

1. ความรู้โดยนัยหรือความรู้ที่มองเห็นไม่ชัดเจน (Tacit Knowledge)

เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวของแต่ละบุคคล เกิดจากประสบการณ์ การเรียนรู้ หรือพรสวรรค์ต่างๆ ซึ่งสื่อสารหรือถ่ายทอดในรูปของตัวเลขสูตร หรือลายลักษณ์อักษรได้ยาก ความรู้ชนิดนี้พัฒนาและแบ่งปันกันได้ และเป็นความรู้ที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน

2. ความรู้ที่ชัดเจนหรือความรู้ที่เป็นทางการ (Explicit Knowledge)

ความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผล สามารถรวบรวมและถ่ายทอดออกมาในรูปแบบต่างๆได้ เช่น หนังสือ คู่มือ เอกสาร และรายงานต่างๆ ซึ่งทำให้คนสามารถเข้าถึงได้ง่าย

วิจารณ์ พานิช และ ประพนธ์ ผาสุกยี่ด (2547) ได้กล่าวถึงการจัดการความรู้ฉบับ “ปลา” ประกอบด้วย 3 ส่วนหลักๆ ส่วนแรก คือ “ส่วนหัวปลา ตาปลา” (Knowledge Vision) หมายถึง การกำหนดเป้าหมายของการจัดการความรู้ เป็นการเน้นย้ำให้รู้ว่าก่อนลงมือจัดการความรู้ในหน่วยงานนั้น ผู้ปฏิบัติต้องตอบตนเองให้ได้ก่อนว่าจะทำการจัดการความรู้ไปเพื่ออะไร? ในส่วนของหัวปลามีเครื่องมือที่เรียกว่า “ธารปัญญา” เป็นกลไกที่ช่วยให้แต่ละองค์กรต้องไปขบคิดว่าความสามารถ หรือองค์ประกอบหลักของเป้าหมายของงานนั้นควรจะต้องประกอบไปด้วยอะไรบ้าง ทำการประเมินตนเองตามปัจจัยหลักเหล่านั้นเพื่อให้ทราบว่าปัจจุบันหน่วยงานของตนอยู่ในพัฒนาการขั้นใด และมีเป้าหมายซึ่งคาดว่าจะปรับปรุงให้ไปถึงขั้นใด ส่วนที่สองคือ “ตัวปลา” (Knowledge Sharing) เป็นส่วนที่ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน เมื่อเข้าใจส่วนตัวปลาแล้ว นำผลการประเมินตนเองมาเขียนเป็นเส้นกราฟแล้วนำมาเปรียบเทียบกับหน่วยงานหรือแผนกงานย่อยอื่นๆ ในที่สุดก็จะเห็นว่า หน่วยงานของตนเองควรจะเรียนรู้ในเรื่องใด และเรียนรู้จากใคร อีกด้านหนึ่งทำให้ทราบว่าหน่วยงานของตนเองมีความเป็นเลิศในด้านใด และควรจะแบ่งปันความรู้ในเรื่องนั้นๆ ให้กับใครบ้าง ส่วนสุดท้าย “หางปลา” (Knowledge Assets) เป็นการสร้างคลังความรู้ของหน่วยงานนำไปเชื่อมโยงกับเครือข่ายการจัดการความรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือช่วยทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว และคล่องตัวมากยิ่งขึ้น และอาจพัฒนาต่อยอดไปจนถึงขั้นเป็น “ชุมชนนักปฏิบัติ”

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548) ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process) มาประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Action Plan) กระบวนการจัดการ

ความรู้เป็นกระบวนการแบบหนึ่งที่จะช่วยให้องค์กรเข้าใจถึงขั้นตอนที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ หรือพัฒนาการของความรู้ที่จะเกิดขึ้นภายในองค์กร ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้ เช่น พิจารณาว่า วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย คืออะไร และเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ตัวเองจำเป็นต้องมีความรู้อะไร ขณะนี้ตัวเองมีความรู้อะไรบ้าง ความรู้อยู่ในรูปแบบใด และอยู่กับใคร

2. การสร้างและแสวงหาความรู้ เช่น การสร้างความรู้ใหม่ แสวงหาความรู้จากภายนอก รักษาความรู้เก่า และกำจัดความรู้ที่ไม่ได้ใช้แล้ว

3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ เป็นการวางโครงสร้างความรู้เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเก็บความรู้อย่างเป็นระบบในอนาคต

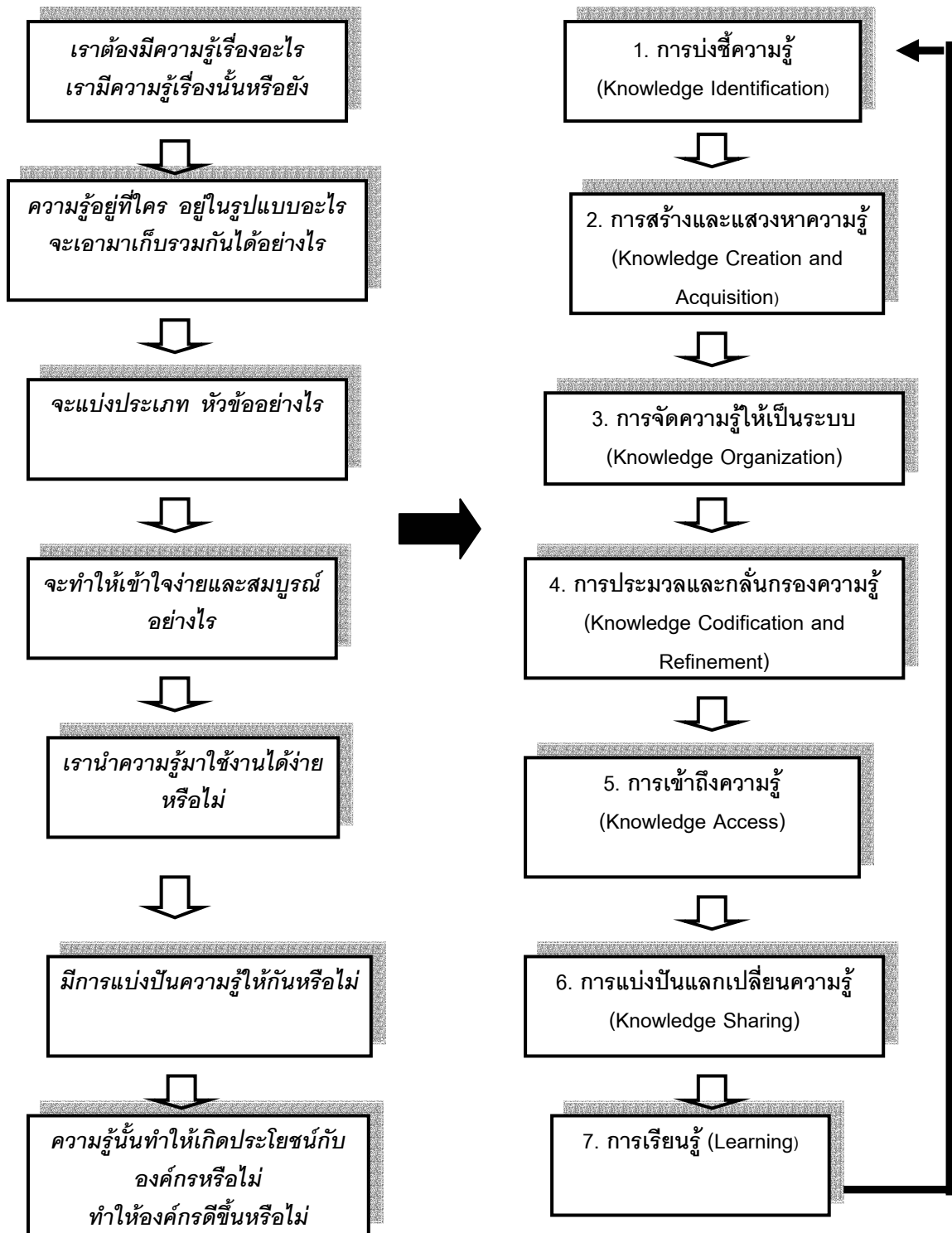
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ เช่น ปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐาน ใช้ภาษาเดียวกัน ปรับปรุงให้เนื้อหาให้สมบูรณ์

5. การเข้าถึงความรู้ เป็นการทำให้ผู้ใช้ความรู้เข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เว็บไซต์ บอร์ดประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ทำได้หลายวิธีการ โดยในกรณีที่เป็นความรู้ที่ชัดเจนหรือความรู้ที่เป็นทางการ (Explicit Knowledge) อาจจัดทำเป็น เอกสาร ฐานความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือกรณีที่เป็นความรู้โดยนัยหรือความรู้ที่มองเห็นไม่ชัดเจน (Tacit Knowledge) อาจจัดทำเป็นระบบ ทีมข้ามสายงาน กิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนงาน การยืมตัว เวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น

7. การเรียนรู้ ควรทำให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของงาน เช่น เกิดระบบการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ นำความรู้ไปใช้ เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอนได้แสดงตามแผนผังดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 แสดงกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process)

ที่มา: คู่มือการจัดทำแผนการจัดการความรู้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ พ.ศ. 2548

1.2.3 การสำรวจเอกสารด้านความปลอดภัยในการทำงาน

พรเทพ จูฑาโรจน์ (2541) ได้ทำการวิจัย เรื่อง“การสูญเสียผลผลิตภาพอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุจากการทำงานในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ” ในการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินมูลค่าความสูญเสียผลผลิต อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุจากการทำงานในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ โดยแยกการวิเคราะห์ข้อมูลค่าความเสียหายตามประเภทความร้ายแรงของการประสบอุบัติเหตุ มี 4 กรณีคือ กรณีเสียชีวิต กรณีทุพพลภาพหรือพิการ โดยสิ้นเชิง กรณีพิการบางส่วน และกรณีบาดเจ็บเล็กน้อย ทำงานไม่ได้ชั่วคราว การประเมินมูลค่าความสูญเสียผลผลิตเป็นการประเมินรายได้ จากแรงงานที่พึงได้รับในช่วงระยะเวลาการทำงานที่ต้องเสียไป อันเนื่องจากการประสบอุบัติเหตุจากการทำงาน จนเป็นเหตุให้ต้องหยุดงาน หรือประสิทธิภาพในการทำงานลดลง จากการสูญเสียอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายทำให้ไม่สามารถ ประกอบกิจกรรมการผลิตได้เช่นเดิมหรือตลอดชีวิตการทำงาน และตารางชีพการทำงานมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อคำนวณหาจำนวนเวลาการทำงานที่เหลืออยู่ และในกรณีพิการบางส่วน ได้อาศัยมาตรฐานวันทำงานที่เสียไปเนื่องจากการสูญเสียอวัยวะส่วนต่างๆ ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ทำการคาดประมาณเอาไว้มาปรับใช้ในการหาค่าความสูญเสียผลผลิต

ประณมพร โภชนสมบุรณ์ (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง“การศึกษาปัญหาและความต้องการบริการทางสังคมของลูกจ้างที่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยด้วยโรคเนื่องจากการทำงาน/ศึกษาเฉพาะกรณีลูกจ้างที่อยู่ในความคุ้มครองของกองทุนเงินทดแทน” ในการวิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดอันตรายในการทำงาน และปัญหาความต้องการการบริการสังคม วิธีการรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ตลอดจนวิเคราะห์ทางสถิติด้วยการคำนวณ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่า 1) ประเภทกิจการที่ทำให้ลูกจ้างต้องประสบอันตรายในการทำงาน ส่วนใหญ่เป็นกิจการที่ต้องทำงานกับเครื่องจักร เช่น การผลิต ผลิตภัณฑ์จากโลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์ หรือการผลิตเคมีภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์เคมี น้ำมันปิโตรเลียม ก๊าซ ยาง และพลาสติก 2) สิ่งที่ทำให้เกิดการประสบอันตรายในการทำงานส่วนใหญ่มาจากเครื่องจักรซึ่งทำให้นิ้วมือเป็นอวัยวะที่ได้รับอันตรายมากที่สุด 3) ปัจจัยที่มีส่วนร่วมในการเกิดอันตรายในการทำงานคือ สภาพแวดล้อมในที่การทำงานที่ไม่เหมาะสม สภาพการทำงานที่ไม่เหมาะสม สภาพร่างกาย และจิตใจที่ไม่เป็นปกติและมาตรการการป้องกันอันตรายที่ไม่เคร่งครัด 4) ปัญหาที่ลูกจ้างได้รับภายหลังการประสบอันตราย ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ปัญหาทางอาชีพ ปัญหาการแยกตัวออกจากสังคม ปัญหาการเงิน ปัญหาเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล ปัญหาการเดินทาง และปัญหาอื่นๆ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับอารมณ์จิตใจ และการปรับตัว 5) ความต้องการบริการทางสังคมของลูกจ้างในสถานประกอบการ พบว่าลูกจ้างในสถานประกอบการส่วนใหญ่ต้องการบริการการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ ซึ่งบริการ

ดังกล่าวนี้ยังไม่ครอบคลุมเมื่อเปรียบเทียบจำนวนลูกจ้างที่ประสบอันตรายกับการได้รับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ของลูกจ้างภายหลังการประสบอันตราย

แก้วฤทัย แก้วชัยเทียม (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่อง“การรับรู้การจัดการความปลอดภัยและพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการรับรู้การจัดการความปลอดภัยและพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติ การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้การจัดการความปลอดภัยและพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงาน รวมถึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การจัดการความปลอดภัยและพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของกลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานระดับปฏิบัติงานประจำในบริษัทผลิตผลิตภัณฑ์เคมีแห่งหนึ่งจำนวน 212 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $t - test$, One – way ANOVA และ Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient. ผลการวิจัยพบว่าพนักงานระดับปฏิบัติการมีการรับรู้การจัดการความปลอดภัยและพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานอยู่ในระดับดีมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าพนักงานที่มี อายุ สถานภาพสมรส อายุการทำงาน ประสบการณ์ฝึกอบรมเกี่ยวกับความปลอดภัย และประสบการณ์การเกิดอุบัติเหตุในการทำงานแตกต่างกัน มีการรับรู้การจัดการความปลอดภัยไม่แตกต่างกัน มีเพียงพนักงานที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการรับรู้การจัดการความปลอดภัยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพบว่าพนักงานที่มีอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อายุการทำงาน ประสบการณ์ฝึกอบรมเกี่ยวกับความปลอดภัย และประสบการณ์การเกิดอุบัติเหตุในการทำงานแตกต่างกัน มีพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.312

1.2.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในการทำงาน

ปัจจุบันอุบัติเหตุและความปลอดภัยในการทำงานเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อความสามารถในการดำเนินการขององค์กร เนื่องจากองค์กรที่สามารถจัดการด้านความปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะช่วยเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ โดยไม่ต้องวิตกกังวลต่อปัญหาที่อาจเกิดขึ้น และในที่นี้จะเป็นการกล่าวถึง ความหมายของความปลอดภัย เป้าหมายหลักของความปลอดภัย และหลักในการป้องกันอุบัติเหตุ

ฝ่ายวิชาการบริษัทสกายบูกส์ จำกัด (2544) ได้ให้ความหมายของความปลอดภัย หมายถึง การที่ร่างกายปราศจากอุบัติเหตุ หรือทรัพย์สินปราศจากความเสียหายใดๆ เป็นสิ่งที่มนุษย์

หรือสัตว์ย่อมต้องการความปลอดภัยทั้งสิ้น ความปลอดภัยจะเป็นประโยชน์มากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกรปฏิบัติหรือการกระทำของตนเอง

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 103 กระทรวงมหาดไทย (ไม่มีปี. อ้างโดย ฝ่ายวิชาการบริษัทสกายบุคส์ จำกัด, 2544) ได้ให้ความหมาย ความปลอดภัยในการทำงาน คือ สภาพการทำงานซึ่งปราศจากเหตุอันจะทำให้เกิดอุบัติเหตุ การประสบอันตราย โรค การเจ็บป่วย หรือความเดือดร้อนรำคาญเนื่องจากการทำงานหรือเกี่ยวกับการทำงาน

(http://WWW.sut.ac.th/e-texs/Medicine/ism/lesson1_5.html 27/08/2548) ได้อธิบายถึงเป้าหมายหลักของความปลอดภัย คือการควบคุมความสูญเสียเนื่องจากอุบัติเหตุ แต่เนื้อแท้ของระบบการควบคุมการบริหารที่ใช้กันทั่วโลก สรุปไว้เป็น I – S – M – E – C

I - Identification เป็นการค้นหางานที่จะต้องทำว่ามีอะไรแล้วกำหนดโปรแกรมแต่ละเรื่อง และกิจกรรมที่จะต้องทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

S - Standards จัดสร้างมาตรฐานในการทำงานขึ้นมาโดยสามารถกำหนดวิธีการทำและผลที่จะได้รับจากการประเมิน

M - Measurement วัดประสิทธิภาพในการทำงานจากสิ่งที่บันทึกไว้ และจากรายงานความก้าวหน้าของงาน หรือจากรายงานความสำเร็จสมบูรณ์ของงาน

E - Evaluation ประเมินประสิทธิภาพการทำงานจากผลที่วัดได้ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่ตั้งไว้

C - Commendation and Correction ทำการตรวจสอบและปรับปรุงทั้งวิธีการและผลที่จะได้รับ โดยมีกรยกย่องชมเชย ถ้าผลของประสิทธิภาพในการทำงานได้ตามมาตรฐาน และควรแก้ไขปรับปรุงสร้างสรรค์เมื่อผลของประสิทธิภาพการทำงานต่ำกว่ามาตรฐาน

ณัฐพันธ์ เขจรันท์ (2548) ได้อธิบายถึงหลักการในการป้องกันอุบัติเหตุ คือการป้องกันอุบัติเหตุ นั้นเป็นทั้งศาสตร์ (Science) และศิลป์ (Art) เพราะว่าการป้องกันอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้นนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงธรรมชาติของอุบัติเหตุ ไม่ว่าจะเป็นประเภทหรือชนิด เหตุปัจจัย ตลอดจนความรุนแรงและความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นจากอุบัติเหตุ เพื่อที่จะสามารถนำความรู้ที่มีมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนป้องกันเหตุการณ์ร้ายที่อาจจะเกิดขึ้นได้ โดยที่ความรู้ในส่วนนี้นับได้ว่าเป็นศาสตร์ด้านความปลอดภัย (Safety Science) สำหรับในส่วนที่เป็นศิลป์ในการป้องกันอุบัติเหตุ ผู้ที่เกี่ยวข้องสมควรที่จะรู้จักวิธีการบริหารความปลอดภัยอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical) และทางจิตวิทยา (Psychological) ของผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก เพื่อให้แผนการป้องกันอุบัติเหตุมีความเหมาะสม รัดกุม และมีประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติ

การใช้ “หลักการ 3E” (3Es Principle) ในการสร้างความปลอดภัย เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะเสริมสร้างความปลอดภัยในการทำงาน โดยเฉพาะในโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนความง่ายต่อการทำความเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริง โดยสามารถอธิบายสรุปได้ดังนี้

1. วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) หลักการวิศวกรรมนี้นับได้ว่าเป็นปัจจัยเริ่มต้นที่สำคัญในการป้องกันอุบัติเหตุ การนำความรู้ทางวิศวกรรมศาสตร์มาประยุกต์ใช้โดยเริ่มตั้งแต่การออกแบบเครื่องมือ อุปกรณ์ และกระบวนการทำงาน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นสำคัญ การนำความรู้ทางด้าน “การยศาสตร์” (Ergonomics) มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบงาน การจัดสถานที่ทำงานให้สอดคล้องกับลักษณะทางสรีระของพนักงาน เพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความปลอดภัยสูงสุด ตลอดจนการศึกษาและวิเคราะห์ความหมายในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ของบุคลากรเพื่อที่จะทำการฝึกอบรม และการพัฒนาให้บุคลากรมีการกระทำที่สอดคล้อง และเหมาะสมกับงาน

2. การให้การศึกษา (Education) การศึกษาเป็นอีกปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมมาตรการทางด้านความปลอดภัยขององค์กร ทำให้การศึกษาเกี่ยวกับความปลอดภัยในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจถึงหลักการของการส่งเสริมความปลอดภัย วิธีปฏิบัติในการลดอุบัติเหตุ ข้อดีจากการทำงานในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และข้อเสียที่เกิดจากการขาดความระมัดระวังในการปฏิบัติงาน ตลอดจนค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากอุบัติเหตุให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะได้มีความเข้าใจในแนวกว้างของหลักการรักษาความปลอดภัย ตลอดจนความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในการทำงาน

3. การเสริมแรง (Enforcement) การวางกฎระเบียบและแนวทางในการปฏิบัติจะมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างมาตรการป้องกันอุบัติเหตุ และรักษาความปลอดภัยให้มีความรัดกุมขึ้น การกระตุ้นและการตักเตือนด้วยวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการคิดแผนภาพและคำขวัญที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย การจัดสัปดาห์หรือเดือนของความปลอดภัย ซึ่งการจัดกิจกรรมการเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ นั้น นับได้ว่ามีส่วนสำคัญในการเสริมแรงและกระตุ้นจิตสำนึกแห่งความปลอดภัยของบุคลากรภายในองค์กรได้เช่นกัน

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรวบรวม แบ่งกลุ่ม และจัดเก็บ ความรู้เชิงนัยและความรู้ที่ชัดเจนซึ่งกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในโรงงานอุตสาหกรรม และศูนย์ความปลอดภัยในการทำงาน พื้นที่ 12 จังหวัดสงขลา

1.3.2 เพื่อพัฒนาฐานความรู้ และยกระดับความรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงาน สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสงขลา

1.3.3 เพื่อพัฒนากระบวนการ การจัดการ และการให้บริการใหม่ๆ ของกระบวนการ ถ่ายทอดความรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานจากศูนย์ความปลอดภัยในการทำงานพื้นที่ 12 จังหวัด สงขลาถึงโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสงขลา

1.4 ขอบเขตของงานวิจัย

โครงการวิจัยนี้ เป็นการรวบรวมความรู้ ด้านความปลอดภัยในการทำงานสำหรับ อุตสาหกรรมหลักของจังหวัดสงขลา จำนวน 4 กลุ่มอุตสาหกรรมหลัก ได้แก่ อุตสาหกรรมยางพารา อุตสาหกรรมอาหารทะเล อุตสาหกรรมไม้ยางพารา และอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น โดยมีการ จัดเก็บอ้างอิงเฉพาะหัวข้อกฎหมายความปลอดภัยในการทำงาน (เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรม) และดำเนินการตามกระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอนคือ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหา ความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ พร้อมทั้งใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดเก็บและรวบรวมฐานความรู้ ซึ่งมีระบบการแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตได้ด้วย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้เกิดแหล่งความรู้ เพื่อให้สะดวกต่อการเก็บ การค้นคว้า และการนำไป ใช้ประโยชน์ด้านความปลอดภัยในการทำงานสำหรับโรงงานอุตสาหกรรม

1.5.2 ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ (Share & Learn) ในเรื่องความปลอดภัยใน การทำงานสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมได้อย่างกว้างขวาง และไร้พรมแดนสำหรับผู้ที่สนใจ และ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

1.5.3 ทำให้เกิดการใช้ความรู้ และองค์ความรู้ที่มีอยู่ในศูนย์ความปลอดภัยในการ ทำงานพื้นที่ 12 จังหวัดสงขลา และโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสงขลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เช่น การใช้ความรู้ และองค์ความรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ สำหรับผู้ ที่มีหน้าที่ในการตัดสินใจต้องสามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพโดยมีฐานข้อมูล หรือแหล่งข้อมูลที่สามารถเชื่อถือได้

1.5.4 เพื่อนำงานวิจัยมาประยุกต์ใช้เป็นโครงการนำร่องในการสร้างระบบการจัดการความรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ภาคใต้